

hållet, behålla vissa stildrag, hämta visan från förebilden men utforma enligt andra stilar, eller nyskapande med folkliga stildrag (t.ex. flerstämmig sång utifrån folkliga förebilder). En särskild aspekt som ökat starkt är röstens karaktär av instrument, vilket syns i ökat intresse för lockrop och trallning.

I kapitel 9 granskas i detalj hur olika hållningssätt till traditionsstoffet kan avläsas i olika musikaliska utformningar. Det kan röra sig om gehörmässig omarbetning, arkaisering, egna kombinationer av balladstrofer, att skapa kombination av flera melodier eller att skapa medleys genom att sammanfoga flera visor. Framförande och arrangemang spänner från a cappella eller sparsamt komp till mer genomgripande arrangemang. Komposition och nydiktning kan ske genom att tonsätta existerande sångtexter, tonsätta andra folkliga traditionella texter eller använda vokalmusik till teater. Vidare exemplifieras kombinationer av förhållningssätten åter-, om- och nyskapande: bearbetning + nykomponerat, nyskapande med traditionella formler och strukturer, äldre litterära texter + ny musik, att använda kulning i mer komplexa strukturer, överflyttning av flerstämmighet från fioler till röst, inflytande från jazzvokalgrupper.

Under rubriken Genregränser och genreöverskridande diskuteras att mycket av nyskapandet sker i gränsområden till andra musikstilar, där ”själsfrändskap” och gemensamma element skapar grund för hybridformer. Gemensamma nämnare kan vara musikens sociala inramning, akustiska instrument, liknande sound/klängeideal; särskilt är det till jazz, rock och litterär visa som överskridande sker.

Hur ser de kreativa idealen ut i svensk folkmusik idag? frågar sig Åkesson i slutkapitlet och slår fast att det finns fler än ett ideal. Hon påpekar att åter-, om- och nyskapande inte är något nytt inom folkmusiktraditionen, även om om- och nyskapande förmodligen betonas mer i nutiden. Vidare har tyngdpunkten förskjutits från textinnehåll i riktning mot melodik, sound och framförande. Uppsvinget för rent instrumentala genrer är ett tydligt tecken. Det finns ett intressant samband mellan röst, kropp och genus – det är huvudsakligen kvinnor som varit drivande.

Min beskrivning här har inte kunnat ge rättvisa åt hur texten är genomsyrad av den problematisering av centrala begrepp som utlovas i inledningen. Det är alltså en detaljrik granskning av hur estetiska ideal tar musikalisk gestalt, och hur begrepp som tradition och autenticitet är verksamma i kreativa och sociala processer. Ingrid Åkesson har utnyttjat sin stora kännedom på området

och gör inträngande analyser av hur ett ideologiskt informerat musikskapande inte bara benämns utan också faktiskt genomförs: med andra ord, avhandlingen kan betraktas som en diskursanalytisk studie som också tar hänsyn till musikens materialitet.

Alf Arvidsson, Umeå

Fredrik Persson: *Skåne, den farliga halvön. Historia, identitet och ideologi 1865–2000*. Sekel Bokförlag, Lund 2008. 210 s., ill. English summary. ISBN 978-91-85767-22-9.

En del avhandlingar förefaller mer angelägna än andra. Historikern Fredrik Perssons studie, *Skåne, den farliga halvön*, tillhör denna kategori. Den är angelägen eftersom historia åter blev ett argument i politiska processer under 1900-talets avslutande decennier. Det var fallet runt om i Europa, men även i Sverige. Diskussioner om Skåne, skånsk identitet och skånsk historia fick förnyad energi vid denna tid. Historiens återkomst anses vara en konsekvens av att EU och talet om regionernas Europa fick ett stadigt fäste i den politiska debatten efter Berlinmurens fall. I Sverige beslutades att man på försök skulle etablera regioner med, i relation till nationalstaten Sverige, större grad av handlingsutrymme än vad län och landsting tidigare haft. Åtminstone uppfattades saken på detta vis av regionalt sinnade politiker. I Skåne etablerades Region Skåne, vars ledande politiker tämligen omgående började tala om självständighet i relation till Sverige, ett skånskt parlament stod för dörren menade man. Ett mycket viktigt argument för självstyre hämtades ur historien. Skåne var, som man uttryckte saken, en del av Sverige som aldrig blivit riktigt svenskt. Här fanns en kultur, ett språk och en identitet som var väsensskild från Sverige som helhet. Region Skånes propaganda återfinns även i titeln på Perssons avhandling. Idén om Skåne som en, för resten av Sverige, farlig halvö lanserades nämligen i ett massutskick till Skånes befolkning. I samma utskick pläderade man också för ”det skånska åt skåningarna”, en slags nationalism förklädd i regionala kläder. När historikern Francis Fukuyama efter Berlinmurens fall deklamerade historiens död var det annorlunda uttryckt något förhastat. Historia återkom istället med full kraft i den politiska debatten under 1990-talets senare del, den visade sig vara möjlig att använda och bruka i ett nytt politiskt landskap. Politikerna i Region Skåne var alltså inte ensamma om att använda historien som ett redskap. I själva verket kom delar av

det regionala politiska etablissemanget att knyta nära band till organisationer och föreningar som sedan länge verkade för skånsk självständighet med hänvisning till en skånsk identitet med historiska rötter. Det är just historiens återkomst och politiska sprängkraft som gör Perssons studie angelägen.

Syftet med studien är att ”undersöka organiserad och utåtriktad skånsk historieproduktion – dess innehåll, framställningsform samt ideologiska och identitetsskapande funktion – från 1865 till 2000” (s. 22). Avgränsningen motiveras med hänvisning till att det först under 1800-talets senare del förekom organiserad produktion och förmedling av skånsk historia samt att millennieskiftet sammanföll med etableringen av Region Skåne. Empiriskt innebär detta att läsaren inledningsvis (kapitel 2) får stifta bekantskap med De skånska landskapens historiska och arkeologiska förening, vari den framträdande historikern Martin Weibull hade en ledande ställning. En viktig ambition för denna förening var att lyfta fram Skånes historia vilken, menade man, skymdes när man skrev Sveriges eller Danmarks historia. Dock, hävdar Persson, eftersträvade föreningen inte någon politisk omorientering eller mer djupgående identitetspolitisk styrning. Detta förändras successivt under 1900-talet. I kapitel 3 analyserar Persson en serie texter författade av David Assarsson, ”en pionjär för den skånska historiska saken” (s. 81). I Assarssons historieförmedling fanns, i motsats till De skånska landskapens historiska och arkeologiska förening, en tydlig aversion mot Sverige. Genom att skaffa sig kunskap om den skånska historien skulle Skåne även gå en ny storhetstid till mötes. I framtidsvisionen fanns även en förhoppning, om än oklart formulerad, om en återförening med Danmark. Assarssons budskap var därmed radikalt annorlunda jämfört med innehållet i tidigare historieproduktion, men han fick inget gehör i sin samtid. Delvis berodde detta på att hans perspektiv på skånsk historia var impregnerat av katolicism, delvis på grund av en pågående ideologisk kamp mellan vänster och höger. Assarsson skulle ha passerat som en fotnot i historien om det inte vore för att innehållet i hans skrifter skulle få ett större genomslag längre fram. I kapitel 4 undersöker Persson det genomslag Assarsson hade under perioden 1930-tal till 1960-tal. Här möter läsaren Sällskapet Skånsk Samling, som ”folkrörelselikt” bidrog till att göra den skånska saken känd för fler, sällskapet var det ”dittills mest omfattande och välorganiserade initiativet rörande skånsk historia” (s. 125). Den utåtriktade verksamheten bestod av bokutgivning, utgivning av årsskrifter samt

arrangemang av föreläsningar och kurser. I stora drag byggde sällskapet vidare på Assarssons bild av skånsk historia och den politiska viljetrytning som var kopplad till detta, någon ”massrörelse var det dock aldrig fråga om” (s. 126). Även om sällskapet inspirerades av Assarsson så fanns det också delvis nya element. Skånes svenska historia porträtterades nu med mörkare färger än tidigare och ”bilden av Sverige som förtryckare” förändrades (s. 126). Idén om en skånsk särart blev också allt tydligare, men under 60- och 70-talen skulle företrädare för den skånska saken marginaliseras (kapitel 5). Detta berodde på organisatoriska problem, men 1960-talet var generellt sett inte en period där historia hade en framträdande position. Den radikala vänstervågen och ekonomisk tillbakagång placerade andra frågor högre upp på agendan. Även om det skedde en organisatorisk tillbakagång radikaliserades budskapet med ”krav på skånskt självstyre” (s. 154). I kapitel 6 förflyttar sig Persson till 1970- och 80-talen. I detta kapitel analyseras förtjänstfullt hur Skånepartiet och dess företrädare knöt an till och förstärkte den radikalism som hade syntts redan under föregående decennier. Partiet nådde framgångar med ett program som både innehöll främlingsfientlighet och idéer om skånsk identitet med historiska rötter. Trots partiets framgångar gick det knappast att tala om en massrörelse för den skånska saken. Partiet skulle också komma att marginaliseras, delvis på grund av dess allt mer främlingsfientliga framtoning. Den skånska saken gick inte samma öde tillmötes, tvärtom. Under 1990-talet ökade intresset för skånsk historia dramatiskt och åter hördes krav på skånsk självständighet med hänvisning till historien. Detta kulminerade med Region Skånes hållning i frågan vid tiden kring millennieskiftet och de regionala politikernas naiva, men samtidigt lite farliga vurm för skånskt flaggviftande.

Avhandlingen visar på ett intressant sätt hur idén om skånsk historia och identitet vuxit fram och förändrats till sitt innehåll. Det är stort så. Men vad som gör avhandlingen angelägen är Perssons systematiska analys av hur föreställningar om skånsk historia använts politiskt. Numera är det få som hävdar historiens existens bortom presentationen av densamma, därför är det viktigt att ständigt diskutera och kritiskt granska historieförmedling och -bruk. Det sista ordet är knappast sagt om skånsk historia, men nu finns det åtminstone en studie att sätta i händerna på de skånska politiker som naivt omfamnar flaggviftande skånska organisationer med emellanåt dubiösa målsättningar.

Fredrik Nilsson, Malmö